

Célegyenesben. Az erdei szalonka monitoring értékelése. Mit értünk el?

Szemethy László, Schally Gergely, Bleier Norbert

Immár hatodik éve folyik országos erdei szalonka monitoring. A 2014-es év lesz az első szakasz záróéve. Az eddigi részeredményekről rendszeresen tájékoztattuk a vadászközönséget, de eddig még nem válaszoltuk meg az alapkérdést, vagyis, hogy mit értünk el a szalonka monitoring programmal. Ezért, és mert sok téves információ kering a témával kapcsolatban, ebben a cikkben összefoglaljuk a legfontosabbat, vagyis mire is jó a szalonka monitoring, mit értünk el vele.

Honnan indultunk?

2006. májusában az Európai Bizottság (az EU kormánya) kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen a szalonka tavaszi vadászati idénye miatt. Magyarország a kifogásolt tavaszi szalonka vadászati idényt 2008. júniusában törölte, aminek eredményeként az EU a kötelezettségszegési eljárást 2009 októberében megszüntette.

Az EU kifogásolta, hogy a magyar szabályozás nem megfelelően ültette át a madárvédelmi irányelv rendelkezését a költőhelyre való vonulás közbeni vadászat tiltásáról. A kifogás figyelmen kívül hagyása komoly szankciót vonhatott volna maga után, ezért az FVM az erdei szalonka tavaszi vadászati idényét, a faj vadászhatóságának megtartása mellett törölte. Fontos megjegyezni, hogy a Madárvédelmi Irányelv eme előírása nem egy különleges szabály, hiszen tavasszal és nyáron, szaporodási időszakban egyébként semmilyen apróvadfajra nem vadászunk. Ha így nézzük, akkor a szalonka tavaszi vadászata kivételes eset. Ugyanakkor hazai vadászati hagyományaink egyik legnagyobb „ünnepe”, melyhez ragaszkodunk.

A probléma már a korábbi, 2004-es jogharmonizáció során is felmerült, de a megoldása érdekében tett lépések nem bizonyultak elégségesnek. Ezért az FVM illetékes főosztálya egyeztetést hívott össze a vadászati érdekképviseletek (OMVK, OMVV), a kutatóhelyek, és a Vadászati Kulturális Egyesület bevonásával a megoldás megkeresésére. Teljes konszenzus volt a tekintetben, hogy a tavaszi szalonkavadászatot Magyarország folytatni kívánja, ezért megvizsgáltuk ennek feltételeit és lehetőségeit.

Szerencsére az Európai Unió mind természeti adottságait, mind kulturális és gazdasági jellemzőit tekintve is rendkívül változatos, ezért mindig felmerülhet olyan körülmény, ami a közösségi szabálytól való eltérést indokolja. Ez az eltérés a derogáció. A derogáció nem engedélyezési eljárás, életbe léptetéséhez előzetes jóváhagyás nem szükséges, azonban

szigorú feltételei vannak. Csak abban az esetben alkalmazható, ha nincs más kielégítő megoldás (a) károkozás megelőzésére, vagy (b) újranevesítési, szaporítási valamint oktatási és kutatási célra, vagy (c) a kis számú, ésszerű és szelektív hasznosításra. A fentiek közül bármelyikkel is indokoljuk a szalonka tavaszi vadászatának derogáció általi megőrzését, azt csak szigorúan ellenőrzött feltételek és megfelelő monitoring, azaz az állomány helyzetének nyomon követése mellett tehetjük meg. A lehetséges megoldások közül a harmadikat tartottuk leginkább védhetőnek, ezért ennek a feltételeit dolgoztuk ki, és erre építettük fel a szalonka monitoring programot.

A 2009 tavaszán indult országos erdei szalonka monitoring programban az irányelvben foglaltakból és az Európai Bírósági esetjog szerinti ítélezésekből levezetve a „kis szám” és a „nincs más kielégítő megoldás” feltételek vizsgálatát tűztük ki célul. Ehhez először meg kellett érteni mit jelent a „kis szám”? A „Vadászati tájékoztató dokumentum az Európai Gazdasági Közösség vad madarak védelmében megalkotott 79/409. Tanácsi Irányelve alapján” segítséget ad ehhez. Eszerint a „kis szám” a populáció teljes mortalitásának 1%-át jelenti. Az ilyen mértékű hasznosítás a tájékoztató szerint nem befolyásolja számottevően egy faj állományát. A feladat tehát elméletileg egyszerű, a küszöbérték meghatározásához tudnunk kell a vonuló állomány nagyságát, és annak mortalitását. Alap elképzelésünk szerint olyan kutatást kellett megszervezni, amely megbízhatóan becsüli a Magyarországon átvonuló szalonkaállományt tavasszal, illetve ősszel. A tavaszi vonuló állomány a törzsállományhoz közeli, az őszi pedig a szaporulattal megnövelt. A következő évi tavaszi becslést ebből kivonva, kapjuk a téli elhullás nagyságát. (Ez hasonlít a mezei nyúlra kidolgozott hasznosítás tervezési modellhez.)

Egyszerűnek tűnik, azonban ilyen hosszú és kiterjedésű megfigyelési programra nem ismerünk más példát. Ezért az érdekeltek összefogására volt szükség. A monitoring megtervezését, a mintagyűjtési kvóták meghatározását és az adatok értékelését a Szent István Egyetem Vadvilág Megőrzési Intézete végezte. A vonulás megfigyeléséhez kapcsolódva a Nyugat-Magyarországi Egyetem Gerinces Állattani Intézete egyes populációs paraméterek becslését végezte el. Ez a mortalitási arány és a teríték ivari összetételének meghatározása miatt volt fontos. A terepi megfigyelések szervezését, az adatok összegyűjtését és rögzítését az Országos Magyar Vadász Kamara és az Országos Magyar Vadászati Védegylet vállalta. A program legfontosabb része, az adatgyűjtés pedig a terepi megfigyeléseket végző vadászok feladata volt.

Fontos megjegyezni, hogy a program szempontjából a tudományos eredmény csak másodlagos. A tervezés, kivitelezés és az értékelés lépéseinél is a legfőbb szempont az

eredmények védhetősége. Mindig inkább a számunkra kedvezőtlenebb, az 1%-os küszöbérték alulbecslését adó módszereket választjuk, akkor is, ha egyébként objektív, tudományos módszerekkel annál magasabb értékek is számolhatók lennének. Ezzel látszólag magunk ellen dolgozunk, hiszen így alacsonyabb lesz a vadászható mennyiség, de valójában éppen a pozícióinkat erősítjük, ugyanis eredményeink így biztosabb alapokon nyugszanak, jobban védhetők, továbbá egyértelműen bizonyíthatjuk a felelősségtudatunkat a szalonka bölcs hasznosításában.

Mit végeztünk el?

A módszer részleteit már többször leírtuk, ezért itt csak az eredmények megbízhatósága szempontjából legfontosabbakat soroljuk fel. A monitoring tavasszal és ősszel egyaránt 12 héten keresztül, hetente egyszer elvégzett szinkronszámláláson alapul. A megfigyelők az egymástól legalább 1,5 km-re kijelölt megfigyelési pontokon, standokon tavasszal minden szombat, ősszel minden kedd este rögzítették a húzáson észlelt szalonkák számát, a belátható terület méretét, a megfigyelés pontos időtartamát, valamint a stand növényzeti jellemzőit. Ez a húzáson történő megfigyelés nemzetközileg elfogadott számlálási módszer, számos európai országban alkalmazzák. Mivel hazánkban a fészkelő állomány elenyésző, túlnyomórészt a vonuló madarakat észleltük. A megfigyelési időszak tavasszal teljesen lefedte a vonulást és ősszel is nagy részét. A heti megfigyeléssel igyekeztük elkerülni azoknak a madaraknak a többszöri számlálását, amik hosszabban időznek nálunk. A standok távolsága, a megfigyelési terület és idő korlátozása szintén a repülő szalonkák többszöri észlelésének valószínűségét csökkenti.

A hosszú megfigyelési időszak és a 900 körüli megfigyelési pont a valós viszonyokat tükröző, statisztikailag megbízható eredményhez elegendő adatot biztosított. Ezáltal egy Európában is egyedülálló tér- és időbeli lefedettségű és nagyságú adatbázis jött létre, mely a jelentős számú résztvevő kitartó munkájának köszönhető. A megfigyelések legfontosabb módszertani adatait az 1. táblázatban foglaltuk össze.

TAVASZ

Év	2009	2010	2011	2012	2013
Időtartam (alkalom)	10	12	12	12	12
VGE-k száma	435	445	448	452	439
Megfigyelési pontok száma	856	922	922	944	907
Adatlapok száma	7140	9112	10066	10319	10013

ŐSZ

Év	2009	2010	2011	2012	2013
Időtartam (alkalom)	12	14	12	12	f. a.
VGE-k száma	388	422	443	436	f. a.
Megfigyelési pontok száma	756	846	906	893	f. a.
Adatlapok száma	7755	10364	10093	9913	f. a.

1 .táblázat: kimutatás a monitoring program résztvevőiről és az adatlapok számáról (f. a: feldolgozás alatt)

Elértük-e a kitűzött célokat?

Az erdei szalonka vonulásáról sok korábbi megfigyelés és tapasztalat áll már rendelkezésre, hiszen számos elkötelezett szalonkavadász akár évtizedeken keresztül is gyűjtötte, gyűjti egyénileg a saját megfigyeléseit. A monitoring program kezdete óta ez országos léptékűvé vált, és bár csak heti egyszeri megfigyeléssel folyik, mégis átfogó képet ad a szalonka magyarországi vonulásáról. Mindegyik évnek megvoltak a sajátosságai, azonban az észlelések tér- és időbeli lefolyásának alapvető jellegzetességeiben megegyeztek egymással. Az észlelt madarak száma standonként is erősen változott, az észlelések területi lefedettségében is voltak apróbb különbségek. Mivel az állománybecslési számítások során ezek jelentős eltéréseket eredményezhetnek, ezért a vonuló állomány becslését kétféle módon, egy biztonsági és egy összesített számítással végeztük el. A biztonsági számításnál meghatároztuk a vonulás csúcsát, majd abban az egy időpontban látott madarak számát összesítve számítottuk ki az állomány nagyságot. Ezzel elvesztettük a vonulás elején és végén észlelt madarakat, de teljesen kizártuk a hosszan itt tartózkodók többszöri számbavételét. A második esetben a teljes időszakban észlelt madarak számát használtuk. Minden év tavaszán és őszén az egyes szinkronszámlálások során észlelt madarak száma és a megfigyelt terület nagysága alapján sűrűséget számoltunk. Ezt az ország erdőterületeire vetítve egyedszámokat határoztunk meg, és adott éven belül összesítettünk.

Megnyugtató eredmény volt, hogy a vizsgált időszakban nem találtunk csökkenő trendet a vonuló szalonkaállományban. Eszerint a szalonka védelmének szigorítása nem indokolt.

Kellemetlen eredményt is kaptunk, ugyanis az őszi megfigyelés alatt észlelt szalonkák száma és sűrűsége kisebb a tavaszinál. Ez ellentétes azzal a ténnyel, hogy egy őszi, szaporodás utáni állománynak jóval nagyobbak kellene lennie a tavaszi, szaporodás előtti állománynál. Ha a megfigyelés a valóságot tükrözné, akkor a tavaszi állománynak is folyamatosan és jelentősen csökkennie kellene. Ez viszont, mint láttuk nem igaz. A tavaszi állomány stabil, tehát a módszerrel van valami baj. Mi lehet ennek az oka? Több magyarázat lehetséges, de mégis a legvalószínűbb és viselkedésökológiai alapjait tekintve a legelfogadhatóbb az, hogy ősszel, bár feltehetően sokkal többen vannak, a madarak meglátási valószínűsége mégis sokkal kisebb, mint tavasszal. Ennek hátterében a madarak eltérő viselkedése állhat.

Tavasszal minden egyed igyekszik a költőterületre, hogy elég ideje legyen a fészekrakásra, a fiatalok felnevelésére és a vonuláshoz elégséges kondíció elérésére. Ezért rövid a tavaszi vonulás, és egy határozott csúcsa van. A tavaszi területhasználat sokkal „látványosabb”, mint az őszi. Ráadásul a húzás közben jellegzetes hangokat adnak, korrognak és püsszegnek, ami még jobban megkönnyíti az észlelésüket. A madaraknak ráadásul sietős, ezért meglehet, hogy aktívabbak, korábban, már alkonyatkor repülnek. Így a madarak könnyebben megfigyelhetők. Ősszel más a helyzet. A madarak a zord időjárás elől „menekülnek”. Csak akkor indulnak el, ha muszáj, és csak olyan messze mennek, ami okvetlenül szükséges. Többször hosszabb időre megállnak, táplálkoznak, feltöltik a zsírraktáraikat. Csak egy erősebb lehülés, fagyhullám ösztökéli őket a vonulás folytatására. Hogy mindez nem feltevés, bizonyítják a lelkes szalonkagyűrűzők tapasztalatai, a hosszabb, több csúcsú vonulás, a késő decemberi, sőt januári szalonka észlelések. Az sincs kizárva, hogy a melegedés, az enyhébb telek miatt sok más vonuló fajhoz hasonlóan a szalonka vonulása is lerövidül. Ha enyhe a tél, nem repülnek el a megszokott teletőterületre, hanem útközben akár nálunk is megpróbálnak kitelelni. Ezzel jelentős energiát takarítanak meg, csökkenhet a vonulási veszteség, és hamarabb érhetnek vissza a költőterületekre.

Az őszi megfigyelés módszertani gyengeségei miatt a mortalitást, és annak 1%-át nem tudtuk az eredeti terveink szerint meghatározni, erre a problémára azonban van alternatív megoldás. Szerencsére a Vadászati Tájékoztató dokumentumban rendelkezésre állnak hivatalos irodalmi adatok, melyeket bár nem hazánkban gyűjtöttek, hivatalos, az EU szakértői által is elfogadott adatok, tehát az 1%-os küszöbérték meghatározására felhasználhatók (2. táblázat). A tájékoztató a publikált mortalitási adatokat forrásaik alapján két csoportra bontja: 'Birds of the Western Palearctic'(BWP) és a 'Kompendium der Vögel Mitteleuropas' (KVM). Utóbbi

alapján az első évesek mortalitása: 55-65%; azt követő években 40-50%. Az előbbi forrásban található adatokat az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

Ország	első évesek mortalitása %	következő életévben %	Forrás
Nagy-Britannia (a)	54	39	Kalchreuter 1975
Nagy-Britannia (b)	55-56	37-40	Lack 1943, Boyd 1962
Norvégia és Svédország	67	52	Kalchreuter 1979
Finnország és Baltikum	72	54	Kalchreuter 1975
Finnország (b)	61,7	48,4	Pertunen 1980a
Skandinávia	65,6	50,6	Clausager 1974
Hollandia	50		Clausager 1974

2. táblázat: becsült éves mortalitási arányok a „Vadászati tájékoztató dokumentum az Európai Gazdasági Közösség vad madarak védelmében megalkotott 79/409. Tanácsi Irányelve alapján” című dokumentum alapján

Mit is jelentenek akkor számunkra ezek az adatok? Amennyiben az erdei szalonka állomány stabilnak tekinthető, akkor az ilyen mértékű mortalitás azt jelenti, hogy a populáció kb. fele évente „lecserélődik”. Ezt a feltevést erősítik a mintagyűjtés során meghatározott fiatal-kifejlett arányok is (Faragó és mtsai. 2011).

Mivel mi tavasszal az éves mortalitásának nagy részén túl lévő állományt, tulajdonképpen a törzsállományt becsüljük észleléseink alapján, a mortalitás a fenti gondolatmenetet figyelembe véve közelítőleg az általunk becsült állomány nagyságához hasonló. A vonuló állomány, a számunkra fontos határérték, a becsült mortalitás 1%-a a 3. és 4. táblázatban látható. A 3. táblázat a biztonsági becsléssel, tehát csak a csúcsban látott egyedek számával, a 4. pedig a teljes időszakkal számol. Tájékoztatásul bemutatjuk a mintagyűjtés terítékét és az utolsó oszlopban, ennek arányát az elméletileg lehetséges hasznosításhoz képest.

Időszak	Becsült vonuló állomány tavasszal	Mortalitás 1%-a	Hasznosított	Hasznosítás aránya a mortalitáshoz
2009	1 483 000	14 800	0	0%
2010	6 890 000	68 900	2502	3,6%
2011	6 780 000	67 800	3466	5,1%
2012	4 175 000	41 700	2179	5,2%
2013	5 753 000	57 500	f.a.	f.a.

3. táblázat: a vonulási csúcsban észlelt szalonkák száma alapján becsült állományok tavasszal (A hasznosítási adatok forrása az Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Időszak	Becsült vonuló állomány tavasszal	Mortalitás 1%-a	Hasznosított	Hasznosítás aránya a mortalitáshoz
2009	5 924 000	59 200	0	0%
2010	22 720 000	227 200	2502	1,1%
2011	26 451 000	264 500	3466	1,3%
2012	15 210 000	152 100	2179	1,4%
2013	28 317 000	283 200	f.a.	f.a.

4. táblázat: a teljes megfigyelési időszak során észlelt szalonkák száma alapján becsült állományok tavasszal (A hasznosítási adatok forrása az Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Akárhogyan is számoljuk, hazánk felett vélhetően több millió szalonka vonul át. Az első, 2009-es év kiugróan alacsony adata kíván némi magyarázatot. Ebben az évben még nem volt teljesen kidolgozott a módszer, hiszen ekkor kezdtük és senki nem csinált még hasonlót. Nem határoltuk le a megfigyelési területet és időszakot pontosan, ezért sokan sokkal nagyobb területeken, hosszabb időt töltöttek az észlelésekkel. Ezt az eltérést a feldolgozásban nem tudtuk megfelelően figyelembe venni. Az első év tapasztalatait összegző egyeztetés, de főként a megyei tájékoztatókon folytatott személyes beszélgetések során szerzett információk alapján pontosítottuk a felmérési módszert.

Látszik, hogy az egyes évek között nagy különbségek vannak, sőt a két módszerrel végzett becslés is eltérő mértékű változásokat ad az évek között. Nyilvánvalóan az eredmények még finomíthatók más begyűjtött adatok figyelembevételével, de nagymértékű változást nem várunk. Eredményeink alapján a magyar szalonkateríték messze az EU irányelv által meghatározott maximális érték alatt van.

Természetesen számítunk vitákra. Például azért, mert a Birdlife International jelenlegi, hivatalosnak tekinthető információi alapján a globális, azaz a teljes szalonka költő állomány becsült nagysága 10.000.000-26.000.000 között van. Az általunk becsült létszámok ehhez hasonlóak, bár Magyarország területét a populációnak csak egy része érinti. Ebből arra következtethetünk, hogy a teljes populáció a jelenlegi hivatalos értéket meghaladja. Bátran állhatunk ilyen viták elé, mert a mi adatgyűjtésünk sokkal szervezettebb, rendszeresebb és megbízhatóbb, mint azok a szakértői vélekedések, amelyekre a hivatalos források általában támaszkodnak. Könnyen lehet, hogy a szalonka európai állományát erősen alulbecsülik.

Indokolnunk kell még, hogy nincs más kielégítő megoldás. Ez egy kicsit nehezebb. A tavaszi vadászatnak az őszi szezon lenne az alternatívája. Több érvet hozhatnánk a tavaszi vadászat mellett, ahogy ezt elődeink majd száz évvel ezelőtt is megtették. Ezek között lenne vadászatszervezési, vadászatbiztonsági szempont is. A szalonkavadászat összeegyeztetése a nagyvad vadászattal biztosan nehézségekbe ütközne. Sajnos azonban ezek az érvek a tárgyalásokban nem elég fajsúlyosak.

Nyomósabbak a biológiai érvek. A madárvédelmi irányelv szabályai is a madarak védelmét hivatottak erősíteni. Itt tudjuk felhasználni az eredeti céljában kudarcot vallott őszi monitoringot. Ezzel pontosan azt tudjuk bizonyítani, hogy a tavaszi vadászati mód ősszel nem hatékony, az őszi vadászat csak más, a vonulás közben megpihenő állományt nagy mértékben veszélyeztető módon lenne megoldható. Gondoljuk meg, melyik jelent kisebb veszélyt a szalonka állományára, a tavaszi húzáson való, nagyon korlátozott és ellenőrzött vadászat, vagy az őszi kutyás keresővadászat vagy a hajtások. Ezek mind engedélyezettek lennének. Az őszi vonulási viselkedés lefolyásáról és a környezeti feltételekhez való alkalmazkodásáról fentebb leírtakból következik, hogy egy erőt gyűjtő állomány számára az őszi vadászat komoly veszélyt jelenthetne. Nappal a földön pihenő madarakat a kutyák vagy a hajtók felvernék, ezzel energiát vesztenének. Egy részük terítékre kerülne, de a többit is zaklatnák, tehát nem teljesülne az EU által előírt szelektivitás. Ez a tavaszi húzásnál teljesül, hiszen csak a korán húzó madarak, és – a soproni kollégák hosszú adatsorai alapján – nagyobb eséllyel a kakasok kerülnek terítékre. Ez pedig az állomány számára biztosan kisebb veszélyt jelent. Ősszel a többféle és hatékonyabb vadászati mód miatt valószínűleg sokkal több madarat lehetne elejteni. Ehhez járulna még, hogy amennyiben több vadász érdeklődne az ilyen vadászatok iránt, az tovább növelné a terítéket. A fiatal-öreg arányokat és a mortalitás adatokat figyelembe véve a mostani tavaszi terítékünk 3-4-szeresét meghaladó őszi teríték már bizonyosan nagyobb veszteséget jelentene még a törzsállományban is, mint a jelenlegi tavaszi vadászat.

Összegezve, bár még az első szakaszt sem fejeztük be, hiszen ez az év még hátra van, megállapíthatjuk, hogy a magyar gyakorlat a jelen szabályozásnak megfelel, kíméletes, szelektív és fenntartható. Ezt bizonyítja, hogy az EU részére minden évben megküldött derogációs jelentésre nem érkezett kifogás. A szalonka monitoring program tehát sikeres.

A fentiek mellett a programnak van még más hozadéka is, amelyet a magunk részéről legalább ennyire fontosnak érzünk. A program eredményességét a résztvevők együttműködése tette lehetővé. A VM illetékeseitől az érdekképviseletek szakemberein keresztül a kutatóhelyekig, mindenki hozzátette a maga munkáját. A legfontosabb szereplők mégis a terepi megfigyelők voltak, akik elfogadták a kutatóhelyek érveit és a meghatározott módszertannak megfelelően kitartóan végezték a megfigyeléseket. Külön értékesnek tarjuk, mivel ez az EU-nál előny, hogy nem egy államilag, felülről megszervezett, finanszírozott és ellenőrzött programról van szó. Az érdekelt csoport a saját szervezeteivel és saját forrásainak, saját munkájának felhasználásával érte el az eredményeket. A program legfőbb elemeit valószínűleg 2014 után is fenn kell tartani. Ezekről a tárgyalások elkezdődtek. A döntésekről az illetékesek bizonyára tájékoztatni fogják a vadászközvéleményt. Addig is a magunk részéről köszönjük mindenki segítségét. Sikeres megfigyeléseket és szép élményeket kívánunk erre az évre is!

Felhasznált irodalom

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK TANÁCSA 1979. A TANÁCS IRÁNYELVE a vadon élő madarak védelméről (79/409/EGK).

Csányi, S., Lehoczki, R. és Sonkoly, K. (szerk.) 2012. Vadgazdálkodási Adattár - 2010/2011. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 52pp.

Csányi, S., Sonkoly, K. és Lehoczki, R. (szerk.) 2012. Vadgazdálkodási Adattár - 2011/2012. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 52pp.

Csányi, S., Tóth, K. és Schally, G. (szerk.) 2013. Vadgazdálkodási Adattár - 2012/2013. vadászati év (javított kiadás). Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 52pp.

Faragó S., Fluck D., László R. 2011. Az erdei szalonka ivari és korviszonyainak valamint vonulás-dinamikájának vizsgálata 2010 tavaszán Magyarországon. In: Pechtol János (szerk.): Vadászévkönyv 2011. Budapest: Dénes Natúr Műhely Kiadó - Országos Magyar Vadászkamara, 2011. pp. 128-135.

Vadászati tájékoztató dokumentum az Európai Gazdasági Közösség vad madarak védelmében megalkotott 79/409. Tanácsi Irányelve alapján. "A Madárvédelmi Irányelv".